

ДОБРОВОЉНО ВАТРОГАСТВО У ЛОКАЛНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

САДРЖАЈ

1. Увод.....	2
2. Добровољна ватрогасна друштва у Србији – историјат.....	3
3. Добровољно ватрогаштво у Краљеву.....	5
4. Значај добровољних ватрогасних друштава за локалну заједницу.....	8
5. Локална подршка развоју добровољног ватрогаштва.....	9
6. Закључак.....	12

УВОД

Добровољна ватрогасна друштва су добровољна и недобитне организације засноване на слободи удруживања, основане ради организованог добровољног учешћа грађана у спровођењу заштите од пожара, спасавању људи и имовине и реализације пројеката и програма из ове области који су од јавног интереса, која испуњава услове прописане Законом о добровољном ватрогаству и која је као таква уписана у Регистар удружења.

Улога ДВД у заштити од пожара је двострука. Кроз спровођење едукативних програма и информисање јавности доприноси подизању противпожарне културе грађана, док кроз припрему чланства и техничку опремљеност доприноси већој спремности локалне заједнице за ефикасно и благовремено деловање у случају појаве пожара и сузбијању пожара у почетним фазама.

Добровољна ватрогасна друштва у локалним заједницама препозната су као важан субјект цивилне заштите и имају значајну улогу у подизању противпожарне културе грађана и подизању спремности локалне заједнице за ефикасно и благовремено деловање у случају појаве пожара и сузбијању пожара у почетним фазама.

Такође, имајући у виду стручност и искуство ватрогасних друштава, као део цивилног сектора, изузетно важна је њихова улога у процесима доношења и спровођења одлука на локалном нивоу које су од значаја за систем цивилне заштите и заштиту животне средине.

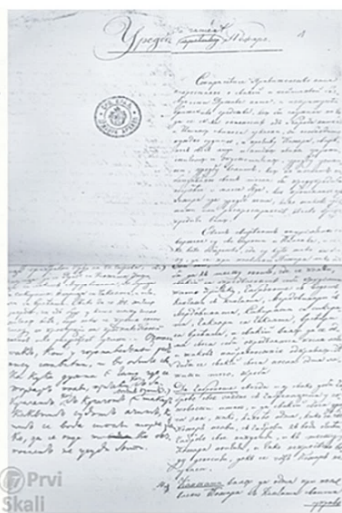
2. Добровољна ватрогасна друштва у Србији - историјат

Прве писане одредбе које се односе на пожар помињу се у Душановом законику из 1349. године.

"Ко се нађе да је запалио кућу, или гумно, или сламу, или сено, да то село преда паликућу. Ако ли га не преда да плати то село што би паликућа платио."

"Ако ли ко запали изван села гумно или сено, да плати околина или да преда паликућу."

Добровољна ватрогасна друштва у Србији имају дугу традицију. Прва ватрогасна друштва су основана за време владавине кнеза Милоша Обреновића, када је 1834. године донета Уредба за гашење пожара. Уредба је имала 17 параграфа и регулисала је организацију гашења пожара и неке одредбе су имале карактер превентиве.

Уредба о гашењу пожара, 7. новембра 1834. године

Уредба је садржала одредбе о гашењу пожара у српским варошима и принципима организације у вези са избијањем пожара и реаговањем у том случају. Сматра се да је ова Уредба прва Уредба је садржала одредбе о гашењу пожара у српским варошима и принципима организације у вези са избијањем пожара и реаговањем у том случају.

Сматра се да је ова Уредба прва садржала превентивне норме о пожару, јер је сва насељена места обавезивала да сходно броју становника и процењене опасности од пожара, која се вршила на основу врсте материјала од ког је већина објекта била саграђена и растојања тих објекта, заведу обавезу за своје житеље да имају обавезу да пожар пријаве и да покушају са њим да управљају. Наведена уредба јасно указује на подстицај добровољног ватрогаства у Србији, јер се подстиче људска емпатија и колегијалност делом одредбе у којој се истиче „помоћ страдалој браћи, без наметања законске обавезе”.¹

Од тада пут развоја добровољног ватрогаства је био дуг и имао је своје успоне и падове. Данас добровољна ватрогасна друштва у Републици Србији окупљају људе који су искрени поштоваоци ватрогаства и увек спремни да помогну када је у питању заштита од пожара, односно од других опасности где припадници добровољних ватрогасних друштава могу бити ангажовани.

Краљ Александар је 1933. године прописао Закон о организацији ватрогаства у Краљевини Југославији, којим се дефинише надлежност заштите од пожара професионалним, добровољним и индустријским ватрогасним јединицама. По први пут су регулисани извори материјалних прихода за организоване пожарне службе.

Средином прошлог века добровољно ватрогаство је било девастирано и борило се за опстанак, тако да су наставила да функционишу она друштва која су индивидуалним напорима успевала да обезбеде минимална средства за функционисање.

¹Ратомир Антоновић, Услуге добровољних ватрогасних друштава некад и сад, Зборник радова "Садашњост и будућност Услужног права", Крагујевац, 2022

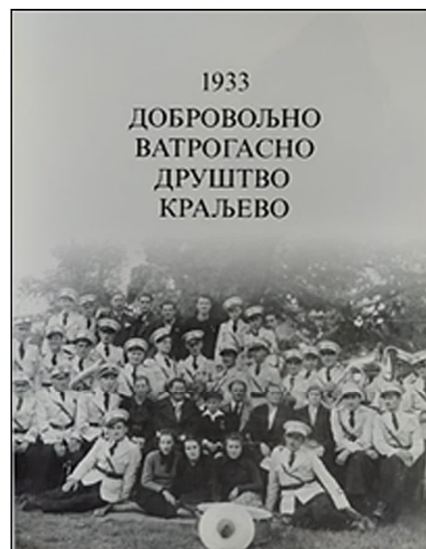
Неповољни услови за финансирање добровољног ватрогаства је значајно утицало на функционалност, опремљеност и припремљеност за оперативно функционисање добровољних ватрогасних друштава, када за тиме постоји потреба.

Имајући у виду да је област добровољног ватрогаства препознат као стратешки важан за систем смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, као део система националне безбедности, у новембру 2018. године је усвојен Закон о добровољном ватрогаству.

Једна од најзначајнијих новина коју доноси Закон о добровољном ватрогаству се односи на обавезу да је добровољно ватрогасно друштво дужно да формира, опреми и одржава функционалном најмање једну добровољну ватрогасну јединицу. Поред тога Закон јасно дефинише потребну стручност, опремљеност, бројност и спремност добровољних ватрогасних јединица.

3. Добровољно ватрогаство у Краљеву

Добровољно ватрогасно друштво Краљево је основано 1. јануара 1933. године под називом Добровољно пожарно друштво Краљево. Оснивачи друштва су били грађани са својим новчаним прилозима.

У оквиру Добровољног пожарног друштва основана је Добровољна пожарна чета са 12 пожарника. ДВД Краљево од тад до данас постоји и ради у интересу грађана у противпожарству и ватрогаству. У току свога постојања пролазило је кроз бројне реорганизације и трансформације, од добровољних ватрогасних, територијалних до професионалних ватрогасних јединца.

У протеклој деценији у жељи да се што боље покрије територија Града у област ватрогаства, превенцији и брзог реаговања ДВД Краљево је подржало своје чланове да се формирају ДВД у руралним деловима града. Сем подршке код формалног оснивања, уследила је и подршка у опремању, успостављању сарадње са релеватним актетима и др. Градски ватрогасни савез чини осам локалних добровољних ватрогасних друштава.

Добровољно ватрогасно друштво Краљево данас чини 215 чланова, 30 чланова Оперативне ватрогасне јединице са завршеним стручним испитом из области заштите од пожара и обављеним здравственим прегледима, 10 са обуком за припаднике ДВЈ. У оквиру друштва успостављена је женска секција, пројектни тим, омладински клуб и Ватрогасни оркестар 27. септембар.

Градски ватрогасни савез Краљево је посвећен активностима едукације и јачању стручних и техничких капацитета у циљу унапређења противпожарне заштите. Значајну активност преузима на ширењу противпожарне културе међу грађанством. Ватрогасном подмлатку посвећује се посебна пажња кроз организовање квизова знања, такмичења и показних вежби. Такође се успешно врши организовање обука за ватрогасце, као што су: разни нивои ватрогасних курсева, полагање стручних ватрогасних испита и обука запослених на пословима противпожарне заштите у својим фирмама.

ГВС има успостављену сарадњу са бројним фирмама и укључени су у реализацију бројних пројеката, као нпр. са ЈП "Србијашуме" на изградњи водозахвата.

Такође, ГВС трајно негује сарадњу са ватрогасцима из Марибора, Словеније. Ова сарадња траје више од 65 година и кроз ову сарадњу поред обезбеђивања бројних донације у виду возила и ватрогасне опреме за чланове ГВСа, извршен је и пренос знања и искустава у организовању и функционисању добровољног ватрогаства.

Имајући у виду значај ГВСа у области ватрогаства али и у превенцији од пожара, руководство савеза је свесно да је за даљи развој и напредак савеза потребан плански и систематски приступ, тако да је у предходном периоду урађен

4. Значај добровољних ватрогасних друштава за локалну заједницу

Пожари представљају један од већих и озбиљнијих ризика по безбедност људи и имовине. Пожари представљају изузетно честу појаву, због раширене употребе и искоришћавања ватре, опасност од пожара постоји и поред мера опреза. Међународна организација World Weather Attribution указује да је појава шумских пожара најмање 30% вероватнија услед климатских промена, него што би била без њих.

Имајући у виду повећан ризик од избијања шумских пожара и пожара на отвореном посебну пажњу треба посветити повећању степена заштите путем превенције и спремности за ефикасно и брзо деловање у случају избијања пожара. **Функционална и добро опремљена ватрогасна друштва у локалним заједницама имају изузетан значај за безбедност сваке локалне заједнице, посебно у оним насељима која су доста удаљена од професионалних ватрогасних јединица или на својој територији имају значајне објекте или природна добра која треба заштитити.**

Улога добровољних ватрогасних друштава

подизање
противпожарне
културе грађана

јачање стручних и
техничких
капацитета за
деловање у случају
потребе

међусекторска
сарадња у циљу
већег степена
заштите људи и
животног
окружења од
пожара

Улога добровољних ватрогасних друштава се може сагледати кроз три кључна сегмента:

- Подизање противпожарне културе у локалним заједницама путем едукација, информисања и спровођења промотивних акција;

- Јачање стручних и техничких капацитета за деловање у случају потребе, кроз ширење чланства, спровођење ватрогасних обука и набавку потребне техничке и заштитне опреме,

- Развој међусекторске сарадње са професионалним ватрогасцима, системом цивилне заштите, локалном самоуправом, јавним предузећима, локалним удружењима и другим ватрогасним друштву циљу већег степена заштите људи и животног окружења од пожара.

Добровољна ватрогасна друштва су од виталне важности за функционисање сваке локалне заједнице. Њихово оснивање, рад и организација морају бити подстицани од стране државе и државних органа, као и подизање свести код људи од опасности пожара.

Један од приоритетних циљева заштите од пожара је успостављање система заштите од пожара који се превасходно заснива на превентивном деловању свих актера у систему цивилне заштите. Локалне заједнице имају потребу успостављања ефикасног система заштите, који подразумева активно учешће свих локалних капацитета.

5. Локална подршка развоју добровољног ватрогаства

Законске обавезе које се односе на људство и материјално-техничку опремљеност, које се подразумевају када је реч о поседовању добровољне ватрогасне јединице, намећу и потребу за финансијским средствима како би се испуниле законске норме.

Све до краја 2018. године није постојао ниједан валидан законски основ који би дозволио или чак наметнуо јединицама локалних самоуправа да финансирају и помажу рад добровољних ватрогасних друштава у Републици Србији.

Постојала су искључиво упутства и инструкције у том погледу, али је то резултирало неуједначеношћу и слабом заинте-ресованошћу јединица локалних самоуправа да финансирају локална добровољна ватрогасна друштва која су им територијално припадала. Тај приступ је довео до пада мотивације и заинтересованости чланства добровољних ватрогасних друштава.

Откако је Министарство унутрашњих послова преузело надлежност над добровољним ватрогасним друштвима 2018. године, постигнут је значајан напредак у опремању ових организација. Ово министарство је активно подржава добровољна ватрогасна друштва путем јавних конкурса, посебно током 2019, 2020. и 2021. године, ради набавке неопходне опреме и материјално-техничких ресурса. Циљ ових средстава је било задовољити нове законске захтеве и побољшати оперативну способност друштава. Средства су додељивана или Ватрогасном савезу Србије, централној организацији која окупља добровољна ватрогасна друштва, које касније расподељује опрему директно друштвима. Захваљујући овој иницијативи, одређени број добровољних ватрогасних друштава је добило радну и заштитну опрему, као и ватрогасну опрему.

Чланом 32. Закона о добровољном ватрогаству дефинисано је и финансирање добровољних ватрогасних друштава и ватрогасних савеза, где каже:

"Добровољном ватрогасном друштву могу се доделити финансијска средства из буџета Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма који су од јавног интереса.

Министарство, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе на чијој територији постоји регистровано добровољно ватрогасно друштво, објављује годишњи план расписивања јавних конкурса."

Што се тиче финансирања од стране јединица локалних самоуправа, ситуација тренутно није једнообразна. Постоји широк распон примера у Републици Србији. Неке локалне самоуправе издвајају значајне суме за подршку добровољним ватрогасним друштвима, док са друге стране значајан број локалних самоуправа уопште не издвајају средства за добровољна ватрогасна друштва, без обзира на њихово постојање и оперативну корист.

Евидентан је парадокс да руководство локалних штабова за кризне ситуације активно користи капацитете добровољних ватрогасних друштава, а да се из буџета надлежних јединица локалних самоуправа не издвајају средства која би значила добровољним ватрогасним друштвима у циљу регулисања свакодневног и оперативног функционисања. Помоћ јединица локалних самоуправа у фази оснивања добровољних ватрогасних друштава, као и даљег рада, од велике је користи.

Додатну корист доноси Закон о добровољном ватрогаству који прописује обавезе и за јединице локалне самоуправе које се не односе на директно финансирање, али су од велике користи у погледу омасовљења припадника добровољних ватрогасних друштава. Наиме, предметним законом прописано је да ће Скупштина јединице локалне самоуправе донети акт којим ће утврдити систем подстицаја и повластица које је дужна да обезбеди за припаднике добровољних ватрогасних јединица. Овим поступком добија се и на мотивацији да људи буду део добровољних ватрогасних јединица и могу се придобити и особе млађе популације које су будућност добровољног ватрогаства.

У овом делу само је неколико јединица локалних самоуправа у Републици Србији званично донело акт којим се дефинише систем повластица и подстицаја за припаднике добровољних ватрогасних јединица.

У оквиру пројекта "Добровољно ватрогаштво у функцији заштите шума и шумског биодиверзитета од пожара" ДВД Краљево са мрежом ватрогасних друштава са подручја Краљева је успоставио сарадњу и заједнички рад са локалном самоуправом на изради нацрта локалне одлуке у циљу подршке развоју добровољног ватрогаштва, чијим доношењем и спровођењем у наредном периоду се стварају услови за значајан развој добровољног ватрогасног сектора, а самим тим повећањем безбедности локалних заједница – људи, имовине и животног окружења.

6.Закључак

Добровољна ватрогасна друштва од свог настанка до данас имају јасан хумани циљ: спасавање људи и имовине од пожара. Добровољна ватрогасна друштва окупљају суграђане са циљем да заједничким деловањем дају свој допринос противпожарној заштити.

Развијено добровољно ватрогаштво је од виталне важности за функционисање сваке локалне заједнице, јер може бити од велике користи у делу заштите грађана, материјалних и културних добара од последица елементарних непогода и пожара. То указује да њихово оснивање, рад и организација траба да буду подржани од стране државних и локалних органа.

Како би развој добровољног ватрогаштва у Републици Србији био одржив неопходно је у наредном периоду успоставити стабилан начин финансирања, користећи различите нивое и изворе.

Podrška reformama u životnoj sredini

Овај материјал израђен је у оквиру програма ЕКО-СИСТЕМ: Подршка реформама у заштити животне средине, који спроводе Млади истраживачи Србије (МИС), уз подршку Шведске преко Шведске агенције за међународни развој и сарадњу(Сида). За садржај овог материјала одговоран је искључиво аутор. Млади истраживачи Србије и Сида не деле нужно ставове и тумачења изречена у овом материјалу.

